

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ב) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגו'. נָחַשׁ שָׂרָף לָמָּה לָמָּה לָמָּה אֵלָּא, לָקַחַת עוֹנָשׁן מִיִּשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן עוֹנָשׁן מִיִּשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שְׁפֹרְשִׁים מֵעֵץ הַחַיִּים, שְׁפֹתוֹב כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְךָ יְמִיךָ.

בֹּא רְאֵה, אָמַר רַבִּי חַיִּיא, כְּתוֹב (משלי יג) חוֹשֶׁף שְׁבֹטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ וְגו', וְכְתוֹב (מלאכי א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה', וְכְתוֹב וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַה זֶה שְׁנֵאתִי? שְׁפֹתוֹב חוֹשֶׁף שְׁבֹטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ, כְּלוֹמַר שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שְׁבֹט מִמֶּה. כָּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן תְּלַמְדֵי חֲכָמִים שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא רוֹצֵה שִׁיפְרְשׁוּ מֵעֵץ הַחַיִּים אֶפְלוּ רַגְעַ אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ, נָתַן לָהֶם עֲצָה לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם רַע. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יוֹדְעִים הָיוּ הַמַּצְרִים בְּאֶצְטַגְנִינּוֹת שְׁלָהֶם שְׁסוּפָם לְלַקּוֹת בְּגִלְל יִשְׂרָאֵל, וְלִכְן הַקְדִּים הַשְּׁלִיט שְׁלָהֶם לַעֲשׂוֹת עִמָּם רַע.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַשׁ בְּאוֹתוֹ הַר, וְרָאָה אִישׁ אֶחָד יֹשֵׁן תַּחַת הָאֵילָן. יָשַׁב שָׁם. עַד שִׁישַׁב, רָאָה שֶׁהָאָרֶץ מִתְחַלְחֶלֶת, וְנִשְׁבַּר אוֹתוֹ אֵילָן וְנָפַל, וְרָאָה בְּקִיעִים וְגַמּוֹת בְּאָרֶץ, וְהָאָרֶץ עוֹלָה וַיִּוְרְדָת.

הַתְּעוֹרָר אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְצוּחַ כְּנֻגַד רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: יְהוּדֵי יְהוּדֵי, תִּכְפֶּה וְתִנְהַם, שְׁעַכְשׁוּ מַעֲמִידִים בְּרִקִיעַ גְּדוֹל מְמַנָּה אֶחָד שְׁלִיט עֲלֵיוֹן, וְהוּא עֲתִיד לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם הַרְבֵּה רַע, וַיְרַעֲיֶדְתָּ הָאֲדָמָה הַזֹּאת הִיִּתְּהָ בְּגִלְלָכֶם. שְׁפַל פַּעַם שְׁרוּעֵדָת הָאָרֶץ, כְּשֶׁקָּם מְמַנָּה שִׁיעֲשֵׂה עִמָּכֶם רַע.

הַמָּה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַדַּאי

פָּתַח וְאָמַר, (דברים ב) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדָךְ יָדַע לְכַתֵּךְ וְגו' הַמּוֹלִיכְךָ וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְגו', נָחַשׁ שָׂרָף לָמָּה הָכָא. אֵלָּא, לָקַחַת עוֹנָשׁן מִיִּשְׂרָאֵל, כָּל זְמַן שְׁמַתְפָּרְשִׁין מִן עֵץ הַחַיִּים. דְּכַתִּיב, (דברים ל) כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְךָ יְמִיךָ.

תָּא חַזִּי, אָמַר רַבִּי חַיִּיא, כְּתִיב (משלי י"ג) חוֹשֶׁף שְׁבֹטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ וְגו'. וְכְתִיב (מלאכי א) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה'. וְכְתִיב, (מלאכי א) וְאֵת עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי. מַהוּ שְׁנֵאתִי, דְּכַתִּיב חוֹשֶׁף שְׁבֹטוֹ שׁוֹנֵא כְּנוֹ. כְּלוֹמַר שְׁנֵאתִי אוֹתוֹ, וְעַל כֵּן חֲשַׁכְתִּי שְׁבֹט מִמֶּה, כָּל שְׁכָן וְכָל שְׁכָן תְּלַמְדֵי חֲכָמִים, דְּלֹא בְּעֵי קְדָשָׁא בְרִיךְ הוּא דִּיתְפָּרְשׁוֹן מֵעֵץ הַחַיִּים אֶפְלוּ רַגְעַ אֶחָד.

וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ. יִהְיֶה לְהוֹן עֵיטָא, לְמַעַבְדַּ עַמְהוֹן בִּישָׂא. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, יְדַעִין הָיוּ מַצְרָאִי בְּאֶצְטַגְנִינּוֹת דְּלְהוֹן, שְׁסוּפָן לְמַלְקֵי בְּגִין יִשְׂרָאֵל, וְלִכְךָ אַקְדִּים שׁוֹלְטָנָא דְּלְהוֹן, לְמַעַבְדַּ עַמְהוֹן בִּישָׂא.

רַבִּי יִצְחָק פָּגַע בְּהוּא טוֹרָא, וְחָמָא חַד בַּר נֶשׁ דְּהוּה נְאִים תַּחוֹת חַד אֵילָן. יְתִיב תַּמָּן, אֲדַהוּה יְתִיב, חָמָא אַרְעָא דְּמִתְחַלְחֶלֶת, וְאֲתַבַּר הוּא אֵילָנָא, וְנָפַל, וְחָמָא בְּקִיעִין גּוּמִין בְּאַרְעָא, וְאַרְעָא סְלָקָא וְנַחְתָּא.

אֲתַעַר הוּא גְּבָרָא, צוּוח לְקַבְלִיה דְּרַבִּי יִצְחָק, וְאָמַר לִיה יוֹדָאי יוֹדָאי, בְּכִי וְנַהִים, דְּהֵאִידְנָא מְקִימִין בְּרִקִיעָא חַד רַבְרַבָּא מְמַנָּא שְׁלְטָנָא עֲלָאָה, וְהוּא זְמִין לְמַעַבְדַּ עַמְכוֹן בִּישָׂא סְגִי, וְהֵאִי רַגְשָׁא דְּאַרְעָא בְּגִינִיכוֹן הָוָה. דְּכָל זְמַנָּא דְּרַגְשָׁא אַרְעָא, כַּד קָם מְמַנָּא, דִּיעֲבִיד עַמְכוֹן בִּישָׂא.

תְּנוּוה רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, וַדַּאי כְּתִיב, (משלי ל) תַּחַת שְׁלֵשׁ רַגְזָה אָרֶץ, וְכְתִיב תַּחַת עֶבֶד כִּי

כתוב (משלי ל) תחת שלוש רגזו
ארץ, וכתוב תחת עבד פי ימלוך.
ממנה שהיה וממנה תחת שלטון
אחר ומלך, ונתנו לו שלטון, וכל
שכן כששולט בישראל.

אמר רבי חמא בר גוריא,
כשהניח את ישראל תחת שלטון
האמות, ישב וגעה וככה. זהו
שכתוב (ירמיה יג) במסתרים תבכה
נפשי. אמר רבי יוסי, במסתרים
דוקא.

רבי יהודה נכנס אל רבי אלעזר
ומצאו שהיה יושב וידו בפיו,
והיה עצוב. אמר לו, במה עוסק
מר? אמר לו, שכתוב באור פני
מלך חיים. אם האדון עצוב, וכל
שכן שגועה ובוכה - מה יעשו
שמשי? זהו שכתוב (ישעיה לג) הן
אראלם צעקו חצה. מה זה חצה?
שאדונם בפנים, והם בחוץ.
אדונם בפנים הפנימיים, והם
בפנים החיצוניים. מי הם בתים
הפנימיים? אמר רבי יצחק,
אותם מעשרה כתרי המלך.

מלאכי שלום מר יבכיון, וכי יש
מלאכים שאינם של שלום? אמר
לו, כן. בא ראה, יש בעלי דין
קשה, ויש בעלי דין לא קשה,
ויש בעלי דין רפה ורחמים, ויש
בעלי רחמים שאין בהם דין כלל,
ואלה נקראו מלאכי שלום, ועל
אותם שלמטה כתוב (שם ג) אלביש
שמים קדרות ושק אשים פסותם,
וכתוב (שם לד) ונמקו כל צבא
השמים.

אם כן, כל אותם שליטים
הממנים על שאר העמים,
כשרואים את אדונם עצוב, למה
עובדים בפרך עם בניו? אמר רבי
אלעזר, אינם עושים אלא מה
שהצטוו, ורצון אדונם הם
עושים.

רבי דוסתאי אמר, בזמן

ימלוך. ממנא דהיה (ממנא) תחות שלטנא
אחרא, ומליך, ויהבין ליה שלטנא, וכל שכן
כד שליט בישראל.

אמר רבי חמא בר גוריא, כד אנח לישראל
תחות שלטנותא דאומין, יתיב וגעי
ובכי, הדא הוא דכתיב, (ירמיה י"ג) במסתרים
תבכה נפשי. אמר רבי יוסי, במסתרים דווקא.
רבי יהודה עאל לגביה דרבי אלעזר,
אשפחיה דהיה יתיב, וידיה בפומיה,
והיה עציב. אמר ליה, במאי (דף י"ח ע"א) קא
עסיק מר. אמר ליה דכתיב, (משלי ט"ז) באור פני
מלך חיים. אי טרנא עציב, וכל שכן דגעי
ובכי, שמשוי מאי עבדי, הדא הוא דכתיב,
(ישעיה ל"ג) הן אראלם צעקו חצה. מאי חצה.
מריהון בגו, ואינון לבר. מריהון בבתי גואי,
ואינון בבתי בראי. בתי גואי מאי אינון. אמר
רבי יצחק, אינון מעשרה כתרי מלכא.

מלאכי שלום מר יבכיון, וכי יש מלאכים
שאינם של שלום. אמר ליה אין. תא
חזי, אית מארי דדינא קשיא, ואית מארי
דדינא דלא קשיא, ואית מארי דינא (רפ"א)
ורחמנותא. ואית מארי דרחמנותא דלית בהו
דינא כלל. ואלין אתקרון מלאכי שלום. ועל
אינון דלתתא, כתיב, (ישעיה ג') אלביש
קדרות ושק אשים פסותם. וכתיב (ישעיה ל"ד)
ונמקו כל צבא השמים.

אי הכי, כל אינון שולטנין דממנן על שאר
עמין, כד חמאן למריהון עציב, למאי
עבדין פרוכא לבנוהי. אמר רבי אלעזר, לא
עבדי אלא מאי דאתפקדו, ורעותא דמריהון
עבדין.

רבי דוסתאי אמר בעדנא דאתמפרן בנוי